

Västmanlands läns museum
Kulturmiljö Rapport B
2012:B2

Norr Salbo bro

Upprustning av körbana, stålbalkar och trækistor

Antikvarisk medverkan

Norr Salbo Samfällighet
Västerfärnebo socken
Västmanlands län

Fredrik Ehlton

Norr Salbo bro
Upprustning av körbana, stålbalkar och tråkistor

Antikvarisk medverkan

Norr Salbo Samfällighet
Västerfärnebo socken
Västmanlands län

Länsmuseets dnr: VLM 110157

Fredrik Ehltun

Utgivning och distribution:
Västmanlands läns museum
Karlskatan 2, 722 14 Västerås
Tel 021-39 32 22
E-post: lansmuseet@ltv.se
Hemsida: www.vastmanlandslansmuseum.se

© Västmanlands läns museum 2012

Omslagsfoto: Norr Salbo bro efter restaurering oktober 2011

Foto: Där inget annat anges är fotografier tagna av Fredrik Ehlton, Västmanlands läns museum.

Kartor ur allmänt kartmaterial © Lantmäteriet. Ärende nr MS2006/01172.

ISSN 1651-7342
ISBN 978-91-86511-29-6

Inledning

Norr Salbo bro spänner över Svartån mellan Norrsalbo och Salbohed, knappt två mil väster om Sala och drygt 4 mil norr om Västerås. Bron är en balkbro, huvudsakligen byggd i trä, men försedd med längsgående stålbalkar.

Enligt beslutet från länsstyrelsen gäller åtgärderna upprustning av brons körbana, tråkistor och stålbalkar. Länsstyrelsen har beslutat att lämna bidrag för åtgärderna.

Arbetena skulle följas av antikvarisk sakkunnig. I detta fall valdes Västmanlands läns museum för antikvarisk medverkan. Kontrollen utfördes av byggnadsantikvarie Fredrik Ehlton, Västmanlands läns museum. Åtgärderna utfördes under sommaren 2011. Rapporten sammanställdes av Fredrik Ehlton, den 1 mars 2012

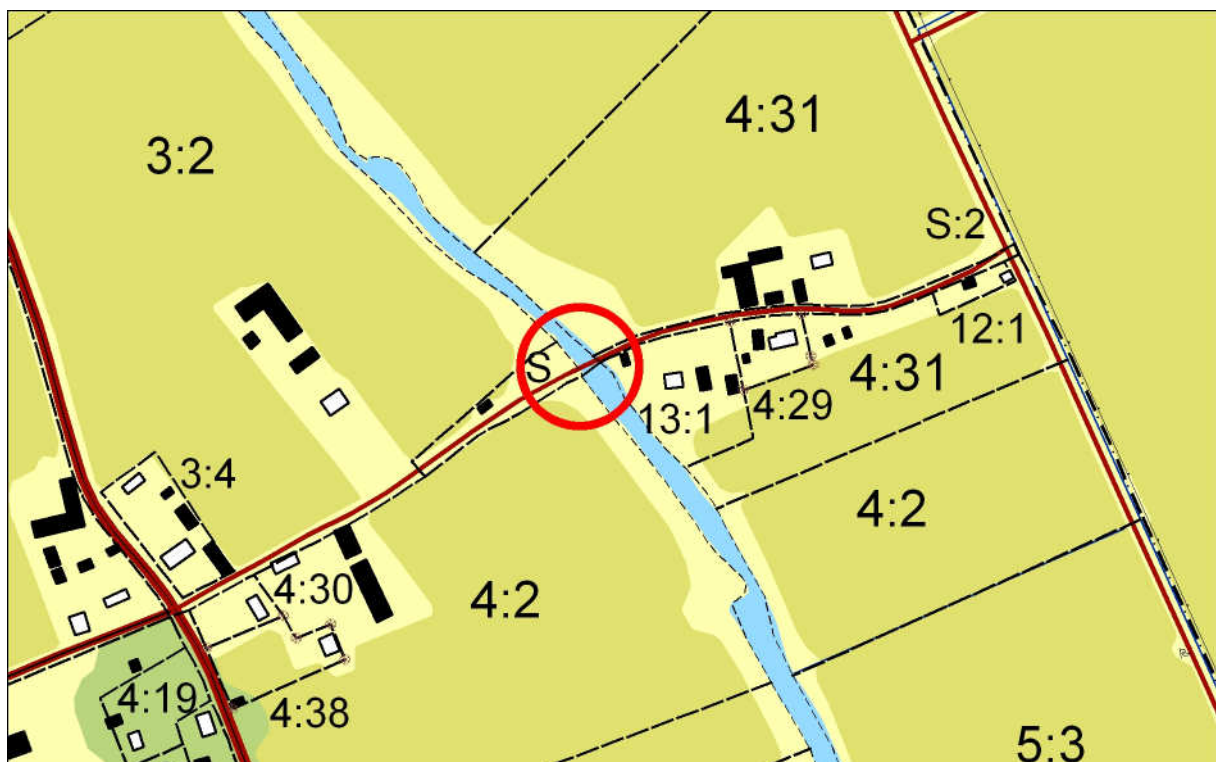

Bild 1. Aktuell byggnad är inringad med röd ring. Utdrag ur digitala fastighetskartan från 2004, skala 1:5000.

Historik

Bron över Svartån byggdes på 1700-talet av Västmanlands regemente för att möjliggöra överfart mellan exercisplatsen Salbohed och Kaptensbostället i Norrsalbo. Efter regementets flytt till Västerås 1906 har bron förvaltats av Norrsalbo by.

Sedan ett par år tillbaka sköts bron av vägsamfälligheten i Norrsalbo. Innan laga skiftet var byn centrerad kring den nuvarande korsningen vid väg 256, väster om bron. Efter skiftet splittrades byn och gårdarna kom att ligga på båda sidor om bron. Många har än idag mark på ena sidan bron och gården på den andra. Bron har länge utgjort en centralpunkt i området med ett antal olika aktiviteter, ett äldre allmänt bad finns än idag vid kajen på östra brofästets södra sida. Kajen byggdes 1933 och förstärktes 1994, både åtgärderna finns markerade i betongen (se bild 2 och 3). Från kajen lastades bl. a. sand från Norr Salbo som sedan fraktades till Svanå bruk där den användes till gjutformar. Under 1800-talet fraktades även järnmalm förbi Norr Salbo.¹

Bild 2². Datering märkt i betongen när kajen förstärktes.

Bild 3³. Datering i betongen när kajen rustades upp 1994.

Vid den omfattande restaureringen 1888 ingick inskaffandet av femton stycken vasar i entreprenaden. Något som tyder på att bron även varit betydelsefull för fisket i Norrsalbo.

Bron, som är av typen balkbro, är huvudsakligen byggd i trä men försedd med långsgående stålbalkar. Från början var bron troligen välvd så att båtar skulle kunna komma under den. Vålvningen togs troligen bort i samband med att frakten av järnmalm upphörde. Körbanan av trä vilar på ett träbjälklag som i sin tur vilar på fem stycken järnbalkar. Järnbalkarna löper mellan de numera gjutna brofundamenten och vilar mellan dessa på två stycken träkistor bestående av kraftiga bilade bjälkar. På var sida av bron finns vitmålade ledstänger av trä, dessa var tidigare smidda.

---

¹ Muntlig uppgift Christer Gustafsson

² Bildnr: Vlm_kmvFE-642

³ Bildnr: Vlm_kmvFE-260

Bild 4⁴. Bron är en balkbro. Större delen är av trä, men den är försedd med längsgående röda stål balkar.

Bild 5. Broreparationen 1969 då den plockades ned helt och hållet. Ur "Norr Salbo by och Westmanlands regemente", Norr Salbo byamän.en.

Bron har genomgått ett flertal renoveringar och restaureringar. Det var troligen under 1888 års restaurering som bron planades ut. Möjligen kom stål balkarna till under förstärkningen av kajen på 1930-talet. 1969 genomgick bron en omfattande upprustning då körbana, träbalkar och träkistor plockades ned och en stor del av virket byttes ut mot nytt tryckimpregnerat virke (se bild 5).⁵

Byggnadsvårdsåtgärder

Åtgärderna genomfördes då bron hade skador som medförde risker för dess bärförmåga. Skadorna omfattades av rostiga stål balkar, nedsjunkna träkistor och undermålig körbana. (se bild 6 till 9) .

Bild 6⁶. Rostangreppet på stål balkarna var värre än väntat.

Bild 7⁷. Träkistorna hade sjunkit och hamnat snett på botten.

⁴ Bildnr: Vlm_kmvFE-271

⁵ Norr Salbo Byamän

⁶ Bildnr: Vlm_kmvFE-262

⁷ Bildnr: Vlm_kmvFE-642

Bild 8⁸. Körbanan var sliten vid brofästet.

Bild 9⁹. Körbanan hade även skador från vinterunderhåll.

Följande åtgärder genomfördes:

- Stålbalkarnas skador har troligen uppstått då vatten runnit från vägen och ner mellan planken i körbanan. Detta skulle hindras genom att betongkant göts mot brofästet (se bild 10).
- De befintliga balkarna byttes ut mot nya, lite grövre balkar. För att geomföra detta plockades brons räcke, vägbanans plank och tvärgående timmer bort. Det tvärgående timret återanvändes (se bild 15). De nya balkarna rostskyddsmålades röda (fabrikat Alcro, Alkydojlebaserad), likt de befintliga balkarna (se bild 11).
- Timmerkistorna kontrollerades och riktades, bottenvarvet påverkades inte av åtgärderna (se bild 12).
- Körbanans plankor bestod av tryckimpregnerat virke. Plankorna byttes ut mot nya (se bild 13).
- Räcket ersattes med nytt virke likt befintligt, stödbenen av stål återanvändes och rostskyddsmålades röda (fabrikat Alcro, Alkydojlebaserad, se bild 13 och 14).

Bild 10¹⁰. En betongkant göts på brofästet för att hindra vatten att skada de nya stålbalkarna. Gjutningen märktes med "2011"

Bild 11¹¹. De nya stålbalkarna är grövre än de gamla.

⁸ Bildnr: Vlm_kmvFE-278

⁹ Bildnr: Vlm_kmvFE-279

¹⁰ Bildnr: Vlm_kmvFE-424

¹¹ Bildnr: Vlm_kmvFE-414

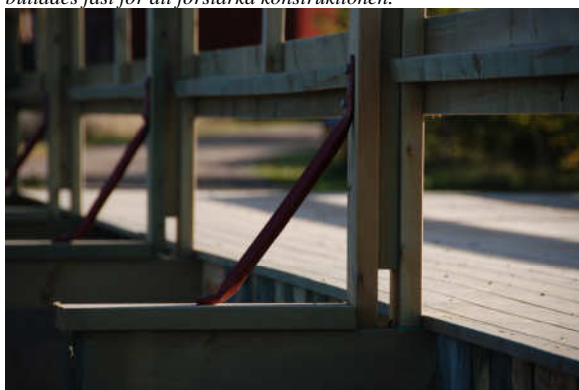

Bild 12¹² Av timmerkistornas virke behölls en stor del. Ny stolpar bultades fast för att förstärka konstruktionen.

Bild 13¹³ Körbanan hade även skador från vinterunderhåll.

Bild 14¹⁴ De gamla stålstöden för räcket återanvändes och rostskyddsmålades röda.

Bild 15¹⁵ Timmerbalkarna som låg över de gamla stål balkarna återanvändes och lades tillbaka på de nya balkarna.

Resultat (diskussion)

Under upprustningen byttes en stor del av det gamla materialet ut. Bron var i ett sådant dåligt skick att den skulle bli utdömd och inte längre kunna användas för biltrafik. De gamla stål balkarna gick inte att återanvända då ändarna var hårt drabbade av korrosion. Räcket och körbanans virke var till viss del fritt från skador, men då allt virke härstammade från upprustningen på 1960-talet ansågs ett ersättande inte inverka på brons kulturvärden. De kulturhistoriska värdena ligger mer i brons brukande och utformning och inte i det autentiska materialet. Brons utformning och material har förändrats kraftigt sedan uppförandet, ett återförande av t.ex. välvningen skulle snarare handla om rekonstruktion.

Räcket ska stå i ungefär ett år obemålat, sedan ska det målas vitt. Detta för att färgen ska få så god vidhäftning som möjligt.

¹² Bildnr: Vlm_kmvFE-663

¹³ Bildnr: Vlm_kmvFE-639

¹⁴ Bildnr: Vlm_kmvFE-665

¹⁵ Bildnr: Vlm_kmvFE-645

Bild 16¹⁶. Rostangreppet på stålbalkarna var värre än väntat.

Bild 17¹⁷. Träkistorna hade sjunkit och hamnat snett på botten.

Litteratur och källor

Norr Salbo byamän. 1997. Norrsalbo by och Västmanlands regemente. Stockholm.

---

¹⁶ Bildnr: Vlm_kmvFE-263

¹⁷ Bildnr: Vlm_kmvFE-643

Administrativa uppgifter

<i>Västmanlands läns museums dnr:</i>	VLM 110157
<i>VO Kulturmiljö; projektnr:</i>	3-11-113
<i>Länsstyrelsen dnr:</i>	434-10883-09
<i>Fastighetsbeteckning:</i>	Norr Salbo Samfällighet
<i>Landskap:</i>	Västmanland
<i>Län:</i>	Västmanland
<i>Socken:</i>	Västerfärnebo
<i>Kommun:</i>	Sala
<i>Ägare-beställare:</i>	Norr Salbo Vägsamfällighet Christer Gustfsson Norr Salbo 134 730 71 Salbohed
<i>Entreprenör:</i>	Egen regi
<i>Antikvarisk medverkan:</i>	Västmanlands läns museum Antikvarisk expert Fredrik Ehlton Karlgatan 2 722 14 VÄSTERÅS Tele: 021-39 32 22

– en del av Landstinget Västmanland

Västmanlands läns museum, Karlsgatan 2, 722 14 VÄSTERÅS
Tele: 021-39 32 22 · E-post: lansmuseet@ltv.se
Hemsida: www.vastmanlandslansmuseum.se

ISSN 1651-7342
ISBN 978-91-86511-29-6